דאי לא מצי למיטר ליה עקור אילנך שקול וזיל. פירוש לכשיכם וכלומר טעמא דמכחשי מרעא מי לא משייר מני מ"ל עקור אילנא דעל כרחו לא יעבוד האילן בשדהו ועוד שרוצה לזרוע מקום האילן: **מכר אילנות ושייר קרקע.** פ"ה דבר' אילנות מיירי דבר' הכל מודין דקנה קרקע כדתנן בהמוכר את הספינה (לקמן דף פפ.). ומוקי לה בגמ' זהה מחר זה לא הקדים את הקרקע ופריך (1) מיניה אילימא רבי עקיבא האמר מוכר בעין יפה מוכר וכ"ש מקדים פי' ואמאי בזה אחר זה לא הקדים את הקרקע אלמא משמע דקנה אילן אחד נמי קנה קרקע ואין נראה לר"י דהא כיון דהא דתנן בהמוכר את הספינה (שם דף פפ.) קנה ג' קנה קרקע מוקי נמי כר"ע א"כ ע"כ לר"ע בשנים לא קנה קרקע דהכי משמע דוקא ג' קנה קרקע אבל ב' לא קנה קרקע לכך יש לפרש להא דשמעתין בב' אילנות ואע"ג דבעלמא בג' קנה קרקע שאני הכא דמיירי כגון שאין שם קרקע אלא לצורך האילנות ופירש בהדיא שמשייר הקרקע לעצמו (1) אי כשדה גדול' ואומר בפירוש שכל הקרקע משייר ולכ"ע לא קנה בגוף הקרקע כלום אלא למ"ד מוכר בעין יפה מוכר יכול ליטע אחר במקומו כשיכם וההיא דהמוכר את הבית ה"פ מני אילימא ר"ע ואלינא דרבנן דר"ש דסבירא להו מקדים בעין יפה הוא מקדים הא אמר מוכר בעין יפה הוא מוכר וכל שכן מקדים ואלא רבנן ואלינא דרבנן דר' שמעון דאמרו במקדים הקדים את כולן הרי אומר מוכר בעין רעה מוכר אבל מקדים בעין יפה מקדים וכיון דסבירא להו דכולי האי מקדים בעין יפה (2) ממכר דאפי' בור ודות שאין הקרקע צריך להם הקדים כ"ש במקדים את האילן שהקדים את הקרקע הצריכה לאילן ואע"ג דבמכר לא מכר את הקרקע ומיהו אהכיא דבתר הכי אי אפשר לפרש כן [דקאמר] אלא פשיטא ר"ש ואלינא דמאן אילימא אלינא דר"ע הא אמר מוכר בעין יפה מוכר כ"ש מקדים ומ"מ יש לפרש בדוחק דפריך מסברא כיון דמוכר בעין יפה מוכר אית לן למימר דמקדים כל שכן דיותר מעט בעין יפה מקדים ובאילן אחד נמי הקדים המקדים את הקרקע אע"ג דבמכר לא קנה ועוד יש לפרש דלא מכח הקדם זה אמר זה דייק התם דבעין רעה מקדים אלא דייק מדקתני הקדים שלשה אילנות ממטע י' לבית סאה הרי זה הקדים את הקרקע טולה לפיכך כשהוא פודה פודה לפי בית זרע חומר שעורים כו' ואי ס"ל דבעין יפה מקדים אע"פ שהקדים את הקרקע ואת האילנות בכח אחת הו"ל למימר דפודה וחוזר ופודה ופודה תחלה את האילנות בשויין וחוזר ופודה את הקרקע לפי בית זרע חומר שעורים כדאמר רב הונא בפרק יש בערכין (ערכין דף יד.) הקדים שדה מלאה אילנות כשהוא פודה פודה את האילן בשוויו וחוזר ופודה קרקע לפי בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף אלמא סבר רב הונא מקדים כו' איתיביה ר"נ לרב הונא ופריך ליה מברייתא דהמוכר את הבית ומשני הא מני ר"ש היא דאמר בעין רעה הוא מקדים והשתא מדקתן נקמן בפשיעות דכולה מוגיא דנקמן אליבא דרב הונא קיימא לטעמיה (2) דאמרי בשם עכרכין (שם) בעין יפה הוא מקדים: **אינו** ברם. ואין צריך להרמיק זרע ד' אמות אלא שלשה טפחים כעין (1) כרם יחידי ולענין מי שנטע כרם ולא מילו דאינו חוזר מן המלחמה: קני

דקא מכחשי. הקרקע בקרקע וגם מעכבין את המחריסה ודאי אסיק אדעתיה לשייר לעצמו קרקע סביבות האילנות כדי שלא יוכל הלוקח לערער עליו ולומר כשיבשו אילנותיו עקור אילנותיך שקול וזיל דהא מזקי לארעאי: **לימא ליה.** כשייכם האילן: **מכר אילנות ושייר קרקע לפניו.** שפירש לו כן האילנות אני מוכר לך והקרקע אני מעכב לעצמי: **פלוגתא דר"ע ורבנן.** כין לרב זביד בין לרב פפא. וכשני אילנות מיירי דבשלשה אילנות אמר מודים דקנה קרקע כדתנן בהמוכר את הספינה (לקמן דף פפ.) ומוקמינן לה בגמ' (1) כר"ע ומיהו ריש דקתני גבי שנים אין לו קרקע לאו ר"ע היא כדמוכח בשילהי המוכר את הבית (לקמן דף עב.) והתם פרשינן לה: **לר"ע דאמר מוכר בעין יפה מוכר אית לי.** לנוקח מקום האילנות על הקרקע ליטע אחרים במקומן כשימותו: **לרבנן אין לו.** קרקע ואם ימותו לא יטע אחרים במקומן כדתנן בתמא (פפ.) הקונה שני אילנות לא קנה קרקע: **אפי' לרב זביד כו'.** כלומר לרב זביד נמי מלי למימר אליבא דר"ע ולא הוא מילתיה כתנאי אלא כדברי הכל: **ה"מ.** דקאמר רב זביד (ע"א) אין לו קרקע גבי ב' לקוחות כדפרישית לעיל (שם): **ליה לי באילנות.** לא בעניים ולא בפירות: **ליה לך בקרקעות.** אפי' במקום האילן וכשייכם תעקרני ותלך: **ה"מ.** דיש לו (2) קרקעות: **גבי שני לקוחות דאמר.** בעל האילנות לבעל הקרקע כי היכי דלדידך זכין בעין יפה מה שמכר לך מן הקרקע על מנת להיות הקרקע שלך עולמית היא ופירותיה: **אף לדידי זכין בעין יפה.** שאוכל פירות אילנותי לעולם שאם ימותו אחרים תחתיהן דאין אדם חוטא ולא לו למכור לזה בעין יפה ולזה בעין רעה: **אכל הכא.** שעיכב לעצמו כל לגבי עצמו בעין רעה מוכר כדי לשייר לעצמו: **אכלן רלופין.** להני שלשה אילנות כגון שנטועין ט"ו בבית סאה חזקה ואפילו אכלן כולן כל שלש שנים ולא אחזיק כדמחזקי אינשי דאין רלויין לקיים (1) אלא לעקור ולשרש: **מפקיף לה רבא אלא מעפה.** כיון דמשום דנטועין מחוברין לא הויא חזקה: **אפי' מישרא.** ערוגה דאספסתא במאי קני לה הרי (2) זרועה לגופה ואפ"ה אמרי' כרים פירקין (כח:) דהוי חזקה. ומיהו לאו אתקפתא מעליתא היא דהאי אורמיה והאי לאו אורמיה האי מכחים בארעא טפי והאי לא מכחים טפי אלא רבא הוא דלית ליה האי סברא ומתילתא בעלמא הוא דמוקי להו לנהרדעי. ויש לפרש אכלן רלופין אינה חזקה שסופן לשרש אותן ולפזר נטועתן שכן דרך אילנות לנטוע הרבה תחלה ביחד ואחר שגדלו מפזרים אותן הלכך לא הוי חזקה האחל ולשרש קיימי ואין זו עיקר גידולן ודאיה לדבר דגבי נטועות אשכמן י' לבית סאה ובאילנות אמרו ג' לבית סאה ועל כרחך נטועות היו מתחלה והיו י' לבית סאה ואח"כ מיעטוס לג' בבית סאה וכן דרך אספסתא כמו כן לזרעה הרבה ביחד רלופין כמו שנטעין לכרישין וכרוב ואח"כ עוקרין אותן וממלא מהן ערוגה גדולה והיינו דפריך רבא אלא מעתה האי מישרא דאספסתא כו'. כן נראה בעיני: **אלא אמר רבא.** אי אית לן למימר מידי ברלופין הכי אמרינן: **מכרן רלופין אין לו קרקע.** כגון שנטועין יותר מי' בבית סאה דהכא לא אמרי' הקונה שלשה אילנות קנה קרקע דאין זה שדה האילן לנעקור ולשרש קיימא: **על פחות מד' אמות.** שאין בין שורה לשורה אלא ג' אמות אינו כרם והמניח זרע בשם אינו לוקח משום לא מזרע כרמך כלאים (דברים כב) ומותרין באכילה: **האמצעייס.** שורה בין שתי שורות רואין כאילו אינה והוו להו שם אמות בין שורה לשורה. ונעיל נמי גבי מכרן רלופין לרבנן רואין את האמצעיים כאילו אינן ודינן כמפוחרין וגבי מכרן רלופין יש לו קרקע ולר"ש אין לו קרקע והיינו כתנאי דמילתא דרבא תנאי היא כר"ש ולא כרבנן. והמוכר את הספינה (לקמן פב:) מפרש כמה יהו מרוחקין יותר מד' אמות ואכתי הוי כרם. הלוקח לקרקע: **קני ליה.** הלוקח לקרקע. **משיפולא עד תהומא.** שליו (שמות כח) מתרגמינן שיפולוהי. כלומר כל הקרקע (2) בשולי האילן דהיינו שפת הקרקע עד תהום של קרקע. שאע"פ שדקל יחידי הוא ותנן לאפי' ב' אין לו קרקע ה"מ סביבות האילן הוא דאין לו כלום כמו שם גבי ביניהן ומוקה להן כמלא אורה ואלו אכל מתתי דאילן מיהא אית ליה דכיון דאילן לפירותיו קונה להתקייס מקרקע זו גם אם ימות האילן יטע אחר במקומו. ואמאמינן נמי דאין בעל השדה יכול לחפור מתחת האילן אפילו למטה מאלף אמה: מתקיף

מתקיף

דאי לא מצי למיטר ליה עקור אילנך שקול וזיל. פירוש לכשיכם וכלומר טעמא דמכחשי מרעא אי לא משייר מני מ"ל עקור אילנא דעל כרחו לא יעבוד האילן בשדהו ועוד שרוצה לזרוע מקום האילן: **מכר אילנות ושייר קרקע.** פ"ה דבר' אילנות מיירי דבר' הכל מודין דקנה קרקע כדתנן בהמוכר את הספינה (לקמן דף פפ.). ומוקי לה בגמ' זהה מחר זה לא הקדים את הקרקע ופריך (1) מיניה אילימא רבי עקיבא האמר מוכר בעין יפה מוכר וכ"ש מקדים פי' ואמאי בזה אחר זה לא הקדים את הקרקע אלמא משמע דקנה אילן אחד נמי קנה קרקע ואין נראה לר"י דהא כיון דהא דתנן בהמוכר את הספינה (שם דף פפ.) קנה ג' קנה קרקע מוקי נמי כר"ע א"כ ע"כ לר"ע בשנים לא קנה קרקע דהכי משמע דוקא ג' קנה קרקע אבל ב' לא קנה קרקע לכך יש לפרש להא דשמעתין בב' אילנות ואע"ג דבעלמא בג' קנה קרקע שאני הכא דמיירי כגון שאין שם קרקע אלא לצורך האילנות ופירש בהדיא שמשייר הקרקע לעצמו (1) אי כשדה גדול' ואומר בפירוש שכל הקרקע משייר ולכ"ע לא קנה בגוף הקרקע כלום אלא למ"ד מוכר בעין יפה מוכר יכול ליטע אחר במקומו כשיכם וההיא דהמוכר את הבית ה"פ מני אילימא ר"ע ואלינא דרבנן דר"ש דסבירא להו מקדים בעין יפה הוא מקדים הא אמר מוכר בעין יפה הוא מוכר וכל שכן מקדים ואלא רבנן ואלינא דרבנן דר' שמעון דאמרו במקדים הקדים את כולן הרי אומר מוכר בעין רעה מוכר אבל מקדים בעין יפה מקדים וכיון דסבירא להו דכולי האי מקדים בעין יפה (2) ממכר דאפי' בור ודות שאין הקרקע צריך להם הקדים כ"ש במקדים את האילן שהקדים את הקרקע הצריכה לאילן ואע"ג דבמכר לא מכר את הקרקע ומיהו אהכיא דבתר הכי אי אפשר לפרש כן [דקאמר] אלא פשיטא ר"ש ואלינא דמאן אילימא אלינא דר"ע הא אמר מוכר בעין יפה מוכר כ"ש מקדים ומ"מ יש לפרש בדוחק דפריך מסברא כיון דמוכר בעין יפה מוכר אית לן למימר דמקדים כל שכן דיותר מעט בעין יפה מקדים ובאילן אחד נמי הקדים המקדים את הקרקע אע"ג דבמכר לא קנה ועוד יש לפרש דלא מכח הקדם זה אמר זה דייק התם דבעין רעה מקדים אלא דייק מדקתני הקדים שלשה אילנות ממטע י' לבית סאה הרי זה הקדים את הקרקע טולה לפיכך כשהוא פודה פודה לפי בית זרע חומר שעורים כו' ואי ס"ל דבעין יפה מקדים אע"פ שהקדים את הקרקע ואת האילנות בכח אחת הו"ל למימר דפודה וחוזר ופודה ופודה תחלה את האילנות בשויין וחוזר ופודה את הקרקע לפי בית זרע חומר שעורים כדאמר רב הונא בפרק יש בערכין (ערכין דף יד.) הקדים שדה מלאה אילנות כשהוא פודה פודה את האילן בשוויו וחוזר ופודה קרקע לפי בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף אלמא סבר רב הונא מקדים כו' איתיביה ר"נ לרב הונא ופריך ליה מברייתא דהמוכר את הבית ומשני הא מני ר"ש היא דאמר בעין רעה הוא מקדים והשתא מדקתן נקמן בפשיעות דכולה מוגיא דנקמן אליבא דרב הונא קיימא לטעמיה (2) דאמרי בשם עכרכין (שם) בעין יפה הוא מקדים: **אינו** ברם. ואין צריך להרמיק זרע ד' אמות אלא שלשה טפחים כעין (1) כרם יחידי ולענין מי שנטע כרם ולא מילו דאינו חוזר מן המלחמה: קני

דקמכחשי בארעא שיורי שייר דאי לא שייר לימא ליה עקור (6) אילנא וזיל מכר אילנות ושייר קרקע לפניו פלוגתא דר"ע ורבנן לר"ע דאמר מוכר בעין יפה מוכר [1]את ליה לרבנן לית ליה לר"ע אית ליה ואפילו לרב זביד דאמר אין לו ה"מ גבי שני לקוחות דא"ל כי היכי דלדידי לית לי באילנות לדידך נמי לית לך בקרקע אבל הכא מוכר בעין יפה מוכר לרבנן לית ליה ואפילו לרב פפא דאמר יש לו ה"מ גבי שני לקוחות דא"ל כי היכי דלדידך זכין בעין יפה לדידי נמי זכין בעין יפה אבל הכא מוכר בעין רעה מוכר אמרי נהרדעי אכלן רצופין אין לו חזקה [2]מתקיף לה רבא אלא מעתה האי מישרא דאספסתא במאי קני לה אלא אמר רבא [3]מכרן רצופין אין לו קרקע א"ר זירא כתנאי [4]כרם שהוא נטוע על פחות מארבע אמות ר' שמעון אומר אינו כרם וחכ"א [5]הרי זו כרם ורואין את האמצעיים כאילו אינן [6]אמרי נהרדעי האי מאן דזבין דקלא לחבריה קני ליה משפוליה עד תהומא

מתקיף

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

עז א מרי' פכ"ד מהל' מכירה הל' ט סמג עשין סב טור"ש ח"מ סי' רכח סעי' ו והגה"ר:

עח ב מרי' פר"ב מהל' טוען הלכה ט ופרין נמ"מ סמג עשין לה טור"ש ח"מ סי' קמח סעיף ו ופרין יח:

עט ג מרי' פכ"ד מהל' מכירה הלכה ג סמג עשין סב טור"ש ח"מ סי' רכח סעיף ז:

פ ד מרי' פ"ז מהל' גזלה הלכה ב ס"ש כ"מ סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סי' רלו סעיף ג:

רבינו גרשום

אבל אילנות דמכחשו בארעא. שרשים ואין יכול לזרוע תחתיהם פפני שעונפין מעכבין מימי המטר שלא ירד עליהן כיון דקא מכחשי ודאי שייר לעצמו מקום האילנות: לרי עקיבא. מכר לו בשני מקום האילנות ואפילו לרב זביד דאמר לעיל לחיכא דמכר לשנים שדהו זה החזיק באילנות וזה החזיק בקרקע אין לו לבעל האילנות כלל בקרקע. הני מילי גבי שני לקוחות דהאי טעין לי מכר הקרקע והאי טעין לי מכר האילנות משום הכי אין לו דמצי למימר לו בעל הקרקע לבעל האילנות כי היכי דלדידי כו'. אבל הכא להיכא דמכר אילנותיו לאחד ושייר בקרקע לפניו ודאי מודה רב זביד דיש לו קרקע מקום אילנות דמוכר בעין יפה מוכר. ורבנן דמפלגי על ר' עקיבא סברי דית ליה ואפ' לרב פפא דאמר לעיל יש לו הני מילי גבי שני לקוחות דמצי למימר ליה בעל האילנות לבעל הקרקע כי היכי דלדידך בעין יפה מכר דלא שייר קרקע לפניו לדידי נמי בעין יפה מכר לי מקום האילנות. אבל הכא היכא דשייר קרקע לפניו מוכר בעין רעה מוכר ולא נמר ומקנה ליה מקום האילנות: אכלן. הני אילנות רצופין. כגון שהיו נטועין בבית סאה אחת ט"ו ואלנות דדייניהו להיות י' ותו לא. אינה חזקה דמצי למימר ליה מערער לא החזקה כשאר חיזוקין של אחרים: האי שדה נטועה מישרא דאספסתא. ערוגה מלאה אספסתא שרצופין הן זה עם זה במאי קני ליה: מכרן רצופין. שהיו נטועין יותר ממטע עשרה לבית סאה אין לו ללוקח קרקע דחשוב הוא כיער מה יער לא מכר אלא לעצים האי נמי לא מכר אלא לעצים: שדה כרם. הנטוע על פחות מד' אמות דבין נפנה לנפנה ליכא ד' אמות כדי עבודת הכרם אינו כרם ופוחר להביא זרע אחר לשם ואינו עובר. וחכ"א הרי זה כרם ורומין הנפנים אמצעים כאינן הכא נמי סבירא להו לחכמים שוראין אותן שעומדין על מטע י' לבית סאה כאילו אינן ומכר לו את הקרקע ורבי שמעון ס"ל כרבא והיינו כתנאי: משיפולי השרשין ועד התהום כל אותו קרקע מכר לו והיינו מדה בינונית של אילן דאי אמרינן קנה בקרקע ברוחב הענפים היינו יותר מדאי ואי אמרינן לא קנה אלא כנגד עובי קרות האילן היינו מעט יותר מדאי אבל משיפוליה היינו יותר מעיבי קרת האילן ופחות מרוחב הענפים ובהבי סני ליה בקרקע:

ג) כלאים פ"ה מ"ב פירוקין ג: לקמן פב. קב:. ב) ערכין יד:. ג) ל"ל: כרכון ותמי' ומוקי לה אפילו כר"ש. כן השמיטו תוס' ועי' תל"ג.

הגהות הב"ח

(ה) גב' עקור אילנך שקול חיל: (כ) רש"ם ד"ה ס"מ דים לו קרקע: (ג) ד"ה אכלן וכו' לקיים כן אלא: (ד) ד"ה אלא מישרא וכו' הרי זו זרועה לגופה וכו' ואחר שגדלו קצת מפוריס: (ה) ד"ה משיפולא וכו' כל הקרקע משולי האילן: (ו) תוס' ד"ה מכר וכו' ופרין מני אילימא ר"ע: (ז) בא"ד לו כשדה גדול ר"נ פי' נשדה ש"ש לו שלשה אילנות דים לי קרקע מ"מ כשאחר נהדיא ומשייר הקרקע ומגלה זה לא בעינן דבלא מגלה נמי אין לי יותר מתחתיהן לפיכך כשאמרה ושייר לעצמו לעפרי אחי ושייר לעצמו לף תחתיהן וכן אלל דרך ואלל ע"מ שהדיוטא עליונה שלי כפי המוכר את הבית דף עב ובכ' אימא דאמר אלא לנוכך לעפרי מילתא אחי: (ח) בא"ד בעין יפה שפי ממכר דאפילו יכו' ס"ש בתקומן בדרך אילן כל"ל ומיתם לת נמתק: (ט) בא"ד לטעמיה דאמר בסמכת ערכין: (י) ד"ה אינו יכו' בעין בגון יחידי יכו' מן מערבי המלחמה:

מוסף רש"י

דאי לא שייר לימא ליה עקור אילנך וזיל. ותקן שהדי דלעשת כן עיכב את האילנות לעצמו שיהיו אלן לעולם אף לאחר ולשע אחרים כמקומן בדרך שסיה לו מן זה כאילנות עד עכשיו (לקמן פפ:). **כרם שהרא** נטוע על פחות מארבע אמות. שאין בין שורה לשורה ד' אמות (ערכין ג:). אינו כרם. אלא יער ומותר בכלאים (רשב"ם לקמן פב:). ומותר לזרע בשם (ערכין ג:). **ורואים את האמצעים.** הנטועין בתוך ריוח הראוי להיות בין שורה לשורה (שם): כאילו אינם. דכל העומד לעקר כעקור דמי ומומלא היא נגי כלאים (לקמן פב:). משפוליה. מקום מושב האילן. עד תהומו (ערכין יד:).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com